

LA FINESTRA DE LA IGUALTAT

Que les dones no volen ser astronautes?

Aquest va ser el provocatiu títol d'una taula redona celebrada el passat 29 d'abril al Centre Cultural Octubre, on es va discutir àmpliament sobre els problemes que les dones troben a l'hora de desenvolupar una carrera professional en l'àmbit científic, i més concretament en els camps de la física i l'astronomia.

Les ponents van ser Julia Suso, cap d'instrumentació de l'Observatori Astronòmic de la Universitat de València, Amelia Ortiz Gil, responsable de divulgació de l'Observatori Astronòmic de la Universitat de València, i Ana Sánchez, professora de la Universitat de València i experta en epistemologia de la ciència i feminisme. Moderava el debat la periodista Núria Cadenes, de la revista *El Temps*.

Quasi de manera immediata es va donar resposta a la pregunta formulada en el títol de la taula redona: és que les dones no volen ser astronautes? La conclusió és que sí que ho volen ser, començant per algunes de les components de la taula, que van somniar en això en la seua infància. No obstant, la realitat és que n'hi ha poques que ho aconseguen, moltes menys que homes. La situació als Estats Units és millor que a Europa, possiblement fruit d'una estratègia propagandística més que d'un desig real d'incorporar les dones a aquest camp.

Moltes d'aquelles que de xiquetes somniaven ser astronautes acaben seguint el camí de l'astronomia perquè, en qualsevol cas, l'atracció per l'univers i els seus misteris perviu al llarg dels anys. No obstant, no és aquest un camí gens fàcil, tampoc.

No és poc freqüent trobar molts departaments d'astronomia on hi ha algunes estudiantes però cap dona en plantilla. I això passa en moltes universitats d'arreu del món, i la nostra n'és un trist exemple. Les dues úniques astrònomes en plantilla de la Universitat treballen a l'Observatori Astronòmic, que és un centre singular d'aquesta institució, i a la Facultat d'Econòmiques, sense cap relació amb el Departament d'Astronomia i Astrofísica. Els estudis que s'han fet mostren que no és que faltin estudiantes que vulguen seguir aquest camí, encara que certament el nombre d'estudiantes de física o matemàtiques no és excessivament alt i no totes volen dedicar-se a l'astronomia. No obstant, entre les que sí que volen ser astrònomes hi ha una lenta però inexorable taxa d'abandó que va creixent a mesura que la científica lluita per obrir-se camí en un àmbit de cultura predominantment masculí i en el qual cada dona és pràcticament una pionera. Els problemes comencen quan la nova llicenciada busca un tutor per a realitzar la tesi doctoral i es troba, per exemple, que molts professors masculins prefereixen tindre estudiants del seu propi sexe. Una vegada aconseguix començar la tesi, en molts casos el seu treball no és igual considerat que el d'ells. Quan elles inicien el període postdoctoral i assoleixen la difícil fita de guanyar alguna beca, és freqüent trobar-se que no se les convida a donar cap conferència, ni participen en llocs de rellevància que els donen visibilitat, i a poc a poc van patint l'aïllament del seu entorn professional i es tornen invisibles. Hi ha el "problema" afegit de la maternitat. Aquesta època d'activitat acadèmica i investigadora intensa coincideix dramàticament amb la de començar a formar una família. Algunes dones abandonen perquè les seues

paralles no estan disposades a mudar-se a la recerca de treball a universitats d'altres ciutats i països. Altres opten per la maternitat i per continuar endavant la seua carrera professional. Això implica que estaran de baixa per maternitat almenys quatre mesos, edat a partir de la qual el bebé ja pot assistir a la guarderia, i un sens fi de dies més en els quals el bebé es posa malalt i cal quedar-se a casa per a tindre'n cura. Tot això condueix a una inevitable baixa de la productivitat investigadora i acadèmica de la científica.

I així, arribat el moment d'optar per una posició fixa, el seu currículum no és tan competitiu com el d'un home, que pot haver tingut fills també però ha continuat amb el seu ritme normal de treball. Perquè, no ens enganyem, encara estem lluny d'arribar a la paritat a l'hora de repartir les tasques domèstiques i la cura de la prole. Hi ha un altre problema en l'àmbit de l'educació social: es continua sense educar per igual les dones i els homes, i a elles se'ls continuen adjudicant, de vegades de manera inconscient, els papers tradicionals de major responsabilitat de cara a la família i la casa, de submissió i resistència a l'advertit, de paciència. Aquestes característiques no són en si negatives, com ho demostren les astrònomes a les quals I.C. Pickering va oferir la possibilitat de treballar examinant pacientment fotografies del cel a principis del segle xx, precisament

perquè les considerava més aptes que els homes per a realitzar aquesta tasca minuciosa i un tant tediosa. No obstant, tampoc no podem permetre que es limite l'àmbit intel·lectual en el qual puguen desenvolupar-se les dones.

Aquest tipus d'educació produeix un canvi en la cultura dominant en aquests àmbits, i un enfocament distint de la carrera acadèmica, per a tindre en compte els obstacles que les dones troben i que les deixen en una situació desfavorable pel que fa als homes.

És molt necessari, per tant, que es produïssa un canvi en la cultura dominant en aquests àmbits, i un enfocament distint de la carrera acadèmica, per a tindre en compte els obstacles que les dones troben i que les deixen en una situació desfavorable pel que fa als homes. És necessari aquest canvi cultural en el món acadèmic, on potser ja no hi ha una discriminació oberta contra les dones, sinó molt més velada i subtil, i per tant més perillosa, que és el fet d'ignorar-les i menysvalorar el seu treball.

Aquest canvi, encara que possible, és molt difícil, ja que les estructures tendeixen a reproduir-se a si mateixes i en elles té èxit qui actua i pensa com els que ja s'hi troben, i actualment el camp està quasi exclusivament controlat per homes que han estat educats de manera que no són capaços de prendre seriosament ni de donar suport a les investigadores.

Hi ha una llum d'esperança, que són les associacions de dones científiques que estan treballant per a traure a la superfície tots els problemes que hi ha i proposar-hi solucions, com ara les exposades en l'anomenada carta de Baltimore del 1992. A més, tenim l'exemple de països llatins, com ara Argentina, on la proporció de dones astrònomes arriba a quasi el 50%, gràcies, segons sembla, al suport que en aquests països ofereix l'entorn familiar.

Com va dir Jocelyn Bell, astrònoma a qui es va ignorar en el Premi Nobel concedit pel descobriment dels púlsars, pel fet que aleshores era una estudianta (i a més dona), "les dones no han de ser les úniques que s'adaptin, és hora que la societat mire cap a les dones i no les dones cap a la societat".

Amelia Ortiz Gil.
Observatori Astronòmic de la
Universitat de València

NOTÍCIES

Dues investigadores guanyen el Premi Idea

REDACCIÓ

Vasiliki Mitsou i Elena Martínez, dues investigadores de la Universitat de València, han estat distingides amb el Premi Idea de Futur en les categories de Ciències Bàsiques i de Ciències Socials, Comunicació, Art i Humanitats, respectivament. Aquests guardons, que han arribat a la seua cinquena edició, els concedeix la Fundació Ciutat de les Arts i les Ciències.

El treball de Vasiliki Mitsou té com a títol *L'accelerador LHC i el cosmos connectats a través de la matèria fosca*. Mitsou és contractada Ramon i Cajal a l'IFIC (Institut de Física Corpuscular) i forma part de la seua Unitat Experimental des d'on participa en l'Experiment Atlat instal·lat en l'Accelerador LHC del CERN, el Laboratori Europeu de Física de Partícules. Elena Martínez García és professora titular de Dret Administratiu i Processal a la Facultat de Dret. El seu projecte guardonat es titula *Centre de prevenció i eradicació de violència de gènere*. Martínez dirigeix el Grup d'Investigació Transdisciplinària en Violència de Gènere de la Universitat de València, que està integrat per professors de Dret, Ciències de la Comunicació i Ciències de l'Educació. Entre altres treballs sobre la qüestió, ha publicat les obres següents: *La nueva Ley contra la violencia de género*, 2005; *La tutela judicial en violencia de género*, 2007; *Protocolo sobre violencia de género*, 2008; i *Violencia de género y medios de comunicación* (en premsa).

Nou DISE

<p>Edita: Universitat de València. Director: Francesc Bayarri. Cap Redacció: Remei Castelló. Consell de Redacció: Daniel González, Gonzalo Montiel, Olga Dénia, Alfons Cervera i Manuel Peris. Disseny i maquetació: Tomàs Gorria. Fotografia: Miguel Lorenzo. Correcció lingüística: Agustí Peiró. Administració i Serveis: Paco González, Vicent Martínez i Pedro J. Sánchez. Contractar Publicitat: Publipress. Tel. 96 391 84 00. Consell Editorial: Antoni Tordera, Pilar</p>	<p>Sanz, Josep Maria Jordan Galduf, Asunción Dobón, Francesc Bayarri i Manuel Peris. Redacció: Gabinet de Premsa (Avinguda Blasco Ibáñez 13, 46010). Tel. 96 386 41 13. Fax: 96 386 41 14. Correu electrònic: Premsa@uv.es. Nou DISE digital: http://www.uv.es/~noudise. Impremta: Rotodomenech S.L. Depòsit legal: V-1.612-1997. ISSN: 1138-0624. Nombre d'exemplars: 12.000.</p>
---	--